

Ivana Mihić¹

Odsek za psihologiju,
Filozofski fakultet,
Univerzitet u Novom
Sadu

Aleksandra Huić

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu,
Hrvatska

¹Adresa autora:
imihic@ff.uns.ac.rs

Primljeno: 13.10.2012.
Primljena korekcija:
16.12.2012.
Prihvaćeno za štampu:
17.12.2012.

**ULOGA POTREBE ZA EMOCIJAMA U
POKAZIVANJU LJUBAVI MUŠKARACA I ŽENA²**

Potreba za emocijama predstavlja generalnu tendenciju ka prilaženju ili izbegavanju emocija i emotivnih sadržajima i situacijama. Istraživanje prikazano ovim radom jedno je od prvih u kom se uloga potrebe za emocijama posmatra u kontekstu socijalnih relacija, u ovom slučaju braka. Cilj istraživanja bio je da se proceni značaj potrebe za emocijama za doživljaj bliskosti u partnerskoj vezi, način pokazivanja ljubavi i percepciju partnerovih načina pokazivanja ljubavi. Takođe, ispitivane su i rodne razlike u strukturi potrebe za emocijama, te u relacijama ranije pomenutih varijabli.

Uzorak istraživanja činilo je 456 parova. Primenjena je skraćena verzija Skale potrebe za emocijama (Huić, 2012), Skala ljubavi (Braiker & Kelley, 1979) i Skala pokazivanja ljubavi (Huić, Kamenov i Jugović, 2010).

Rezultati potvrđuju dvofaktrsku strukturu potrebe za emocijama i kod muškaraca i kod žena. Dimenzija prilaženja emocijama pozitivno korelira sa doživljajem bliskosti u braku i većim brojem različitih načina pokazivanja ljubavi partneru, dok obrnuto važi za dimenziju izbegavanja emocija. Izraženija potreba za prilaženjem emocijama takođe vodi tendenciji da se primećuje više različitih načina na koji partner pokazuje ljubav. Rezultati ukazuju na to da potreba za emocijama igra značajnu ulogu u bračnoj relaciji i otvaraju značajna pitanja za dalja istraživanja. Istovremeno, uočene razlike između muškaraca i žena impliciraju značaj razmatranja rodne perspektive u daljim studijama potrebe za emocijama.

Ključne reči: potreba za emocijama, emocije, izbegavanje, prilaženje emocijama, bračni odnosi, rodne razlike

² Istraživanje je sprovedeno u okviru projekta "Efekti egzistencijalne nesigurnosti na pojedinca i porodicu u Srbiji" koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (ON17902) i "Expressing love in marriage: age, gender and cultural differences" koji finansira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske i Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Uvod

Konstrukt potrebe za emocijama ima nekoliko temeljnih pretpostavki. Pre svega, on pretpostavlja da se ljudi ne razlikuju samo u veštinama da izraze, percipiraju, regulišu emocije, ili u generalno prevladavajućem intenzitetu emocija, već i po potrebi da traže emotivna iskustva. Takva motivacija bazirala bi se na tendenciji ka prilaženju, odnosno izbegavanju takvih iskustava, ali i na uverenjima o tome koliko samo emotivno iskustvo može biti korisno ili ne (Maio & Esses, 2001). Iako je sa njima povezana, potreba za emocijama se značajno razlikuje od konstrukata poput emotivne inteligencije i kompetencije, regulacije, ekspresije ili represije emocija, afekta i slično. Dok ovi konstrukti opisuju emotivne reakcije na određene sadržaje, potreba za emocijama predstavlja stabilnu intrinzičku motivaciju da se emotivnim sadržajima uopšte priđe, odnosno da se oni izbegnu. Istraživanja pokazuju da ona kao takva predstavlja individualnu karakteristiku koja razlikuje osobe koje se uključuju u emotivne situacije, aktivnosti i slično, u odnosu na one koje takvu vrstu interakcija ili situacija izbegavaju (Maio, Esses, Arnold, & Olson, 2004).

Potreba za emocijama je relativno nov konstrukt. Od kada su ga Maio i Esses (2001) opisali i definisali, objavljeno je svega nekoliko radova. U njima se ovaj konstrukt dovodi u vezu sa tehnikama persuazije (Appel & Richter, 2010; Haddock, Maio, Arnold, & Huskinson, 2008;), stavovima (Huskinson & Haddock, 2004), političkim stavovima i ponašanjem (konzervativizmom, autoritarnošću, orijentacijom ka socijalnoj dominaciji) (Leone & Chirumbolo, 2008), emotivnom spram kognitivne kontrole ponašanja (Tramifow et al., 2004), te generalno ponašanjima koja podrazumevaju (ne)uključivanje u emotivni sadržaj: preferencija emotivnih filmova, izraženije emotivne reakcije na smrt princeze Dajane i slično (Bartsch, Appel, & Storch, 2010; Maio & Esses, 2001). Takođe, potreba za emocijama se pokazuje značajnim činiocem vrednosti budući da su one u velikome bazirane na emotivnim doživljajima. Za socijalne odnose ti efekti bi mogli biti očekivani za vrednosti vezane za moć, jednakosti, slobodu i slično (Maio & Esses, 2001).

Ispitivanja uloge potrebe za emocijama u kontekstu socijalnih relacija još je veoma malo, iako su i sami autori konstrukta pozvali na takva istraživanja (Maio & Esses, 2001). Istraživanje prikazano ovim radom nastoji da opiše značaj potrebe za emocijama u kontekstu bračnih odnosa kao oblika socijalne interakcije koja je značajno utemeljena na emocijama i emotivnoj razmeni. Zato se u ovom radu potreba za emocijama dovodi u vezu sa doživljajem bliskosti i intenziteta ljubavi u partnerskoj vezi, te sa ponašanjima kojima se partneru pokazuje ljubav i opaženim načinima na koji partner pokazuje ljubav. Rezultati prethodnih studija na parovima iz Hrvatske, u kojima se potreba za emocijama dovodi u vezu sa intenzitetom ljubavi i ponašanjem pokazivanja ljubavi, te generalnom emotivnom

klimom u partnerskoj relaciji, ukazuju na pravilnost da osobe sa izraženijom potrebom za prilaženjem emocijama imaju veći doživljaj bliskosti, ali i kvalitetniju emotivnu razmenu u braku (Huić, 2012; Huić, Kamenov, Jugović i Huston, 2010)). Ovim istraživanjem se nastoji ispitati važi li ta pravilnost i na parovima u Srbiji.

Brak je, u većini slučajeva, interakcija koja podrazumeva značajan upliv rodnih razlika. Kada su u pitanju emocije, rodne razlike su podrazumevajuće i očekivane. Autori koji uvode konstrukt potrebe za emocijama, pretpostavljaju da bi rodne razlike jednako tako mogle biti očekivane i u izraženosti potrebe za emocijama (Maio & Esses, 2001). Takve rodne razlike bi dalje mogle značajno doprinostiti kvalitetu interakcije među partnerima menjajući mogućnost i motivaciju partnera da se uključe u emotivno zasićene relacije i situacije, komunikaciju o emocijama, emotivnu razmenu i slično. Ranija istraživanja već su ukazala na pravilnost da su muževljeve emocije značajne za generalno zadovoljstvo brakom žena, kao i da žene imaju izraženije emotivne potrebe u odnosu na svoje muževe. Na ovim nalazima temelji se jedno od potencijalnih objašnjenja nezadovoljstva u braku, te izraženijeg nezadovoljstva kod žena u odnosu na muževe (Bradford, Wilcox, & Nock, 2006). Zato je cilj ovog rada, takođe, i ispitati rodne razlike u strukturi konstrukta potrebe za emocijama, izraženosti potrebe za emocijama, ali i relacijama koje potreba za emocijama ima sa doživljajem intenziteta ljubavi, načinima pokazivanja ljubavi te percepciji ponašanja kojima partner pokazuje ljubav.

Metod

Uzorak

U istraživanju je učestvovalo 456 parova sa teritorije Srbije. Parovi su bili između 1 meseca i 57 godina u braku. Uzorak je bio heterogen s obzirom na obrazovni status (oko 6% žena i muškaraca osnovna škola; oko 53% žena i muškaraca-srednja škola; oko 36% žena i muškaraca- viša škola ili fakultet i oko 5% žena i muškaraca magisterijum ili doktorat). Oko polovine uzorka su zaposleni, s tim da je ovaj procenat nešto viši za muškarce (oko 60%) u odnosu na žene (51%). 63% uzorka procenjuje da su im mesečna primanja prosečna, dok su za nešto manje od 15% iznad, odnosno za 23% ispod proseka.

Instrumenti

Oba supružnika su popunjavala baterije instrumenata iste sadržine. Potreba za emocijama merena je skraćenom verzijom Skale potrebe za emocijama (Need for affect scale; Maio & Esses, 2001, skratila Huić, 2012). U ovom

istraživanju korišćena je verzija od 16 stavki, od kojih po 8 pripadaju dimenziji prilaženja emocijama i emocionalnim sadržajima („Upuštam se u situacije u kojima očekujem da ću doživjeti jake emocije”), odnosno izbegavanja emotivnih sadržaja („Teško mi je da se nosim s jakim emocijama, pa stoga nastojim da ih izbegnem”). Na svakoj od ovih stavki ispitanici su na sedmostepenoj skali (od -3 do 3) procenjivali koliko je stavkom opisano uverenje karakteristično za njih. Skorovi na obe dimenzije dobijaju se sumiranjem odgovora na 8 stavki koje joj pripadaju, a viši skor ukazuje na više izraženu dimenziju. Vrednosti Kronbahovog alfa koeficijenta za obe dimenzije su relativno visoke: dimenzija prilaženja $\alpha = .76$ za poduzorak žena, odnosno $\alpha = .78$ za poduzorak muškaraca; dimenzija izbegavanja $\alpha = .85$ i za poduzorak žena i muškaraca.

Doživljaj ljubavi u partnerskoj relaciji procenjan je Skalom ljubavi (Love Scale; Braiker & Kelley, 1979). Ova skala se sastoji od devet stavki, koje ispituju doživljeni intenzitet ljubavi. Ispitanik svoje iskustvo vezano za svaku stavku procenjuje na devetostepenoj skali, a ukupni skor se dobija sumacijom procenjenih vrednosti tako da viši skor ukazuje na jači doživljaj ljubavi. Pouzdanost skale na uzorku ovog istraživanja je visoka i merena Kronbahovim Alfa koeficijentom iznosi .89 za žene, odnosno .90 za muškarce. Prosečne vrednosti od 8.05 ($SD = .98$) za žene, odnosno 8.07 ($SD = 1.03$) za muškarce ukazuju na tendenciju visoko procenjenom doživljaju ljubavi i bliskosti u relaciji. Razlika u doživljaju ljubavi između muškaraca i žena nije statistički značajna.

Načini pokazivanja ljubavi procenjivani su Skalom pokazivanja ljubavi (Huić, Kamenov i Jugović, 2010). Skala se sastoji od 40 stavki kojima su opisani različiti načini na koje se može pokazati ljubav, a koji mogu biti ekspresivni (orijentisanost ka partneru, emocionalna otvorenost i podrška, fizička afektivnost, verbalna afektivnost) odnosno instrumentalni (poslovi u kući i praktična pomoć). Skor na svakoj dimenziji dobija se sumacijom odgovora na petostepenoj skali na stavkama koje pripadaju dimenziji. Viši skor ukazuje na više zastupljen određeni način pokazivanja ljubavi. Moguće je takođe i izračunati ukupan skor, na kome viša vrednost označava generalno više pokazivanja ljubavi. Skala je primenjena u dve forme: kako ja pokazujem ljubav partneru i kako partner pokazuje ljubav meni (čime je operacionalizovana percepcija načina pokazivanja ljubavi od strane partnera). Pouzdanost skale na uzorku istraživanja je visoka i iznosi .94 za ispitanike oba pola za formu kako ja pokazujem ljubav, odnosno .96 za formu kako partner pokazuje ljubav (takođe za ispitanike oba pola). Muškarci i žene se razlikuju u načinima pokazivanja ljubavi i to tako da žene više procenjuju da više pokazuju ljubav emocionalnom otvorenošću i podrškom ($M\check{z} = 4.39$ ($SD\check{z} = .55$) i $Mm = 4.18$ ($SDm = .63$), $t = 7.41$, $p < .01$) i obavljanjem poslova u kući ($M\check{z} = 4.38$ ($SD\check{z} = .66$) i $Mm = 3.26$ ($SDm = .97$), $t = 19.7$, $p < .01$), dok muškarci procenjuju da značajno više pokazuju ljubav fizičkom afektivnošću ($M\check{z} = 3.65$ ($SD\check{z} = .95$) i $Mm = 3.98$ ($SDm = .91$), $t = -8.12$, $p < .01$), verbalnom afektivnošću ($M\check{z} = 3.46$ ($SD\check{z} = .90$) i

$M_m = 3.54$ ($SD_m = .89$), $t = -2.11$, $p < .05$) i ponašanjima praktične pomoći ($M_{\text{ž}} = 2.91$ ($SD_{\text{ž}} = .85$) i $M_m = 3.77$ ($SD_m = .77$), $t = -17.22$, $p < .01$).

Procedura

Ispitanici su upitnike popunjavali odvojeno. Popunjeni upitnici su vraćeni istraživačima u koverti. Ispitanici su bili upoznati sa prirodom i osnovnim ciljem istraživanja, a na upit su mogli dobiti podatke o specifičnijim ciljevima, kao i vezano za teme koje su otvarane u upitnicima.

Rezultati

Provera faktorske strukture skraćene verzije Skale potrebe za emocijama na srpskom uzorku

Struktura Skale potrebe za emocijama proveravana je faktorskom analizom, metodom glavnih komponenti sa promax rotacijom i to zasebno na uzorku muškaraca i žena kako bi se proverila i stabilnost s obzirom na pol ispitanika. Na uzorku muškaraca analizom je izolovano dva faktora sa karakterističnom vrednošću većom od 1.

Prvi faktor (karakteristična vrednost 4.01) objašnjava 25.06% ukupne varijanse, a zasićen je stavkama koje opisuju izbegavanje emotivnih sadržaja. Drugi izolovani faktor, kojeg zasićuju stavke koje opisuju prilaženje emocijama, ima karakterističnu vrednost 3.25 i opisuje oko 20.33% ukupne varijanse (Tabela 1).

Faktorskom analizom skale na poduzorku žena, prvobitno se izoluju tri faktora sa karakterističnom vrednošću većom od 1 (I faktor - 4.01 i 25.07% varijanse; II faktor - 3.08 i 19.26% ukupne varijanse; III faktor 1.06 i 6.62% ukupne varijanse). Na temelju niske interpretabilnosti, te razlika u karakterističnoj vrednosti i procentu objašnjene varijanse, kao i Scree plot, zadržana su dva faktora. Nakon rotacije, izolovani faktori ukupno objašnjavaju 44.3% ukupne varijanse, a skala pokazuje čistu strukturu (Tabela 1) tako da stavke zasićuju očekivane dimenzije vrednostima većim od .30.

Iako autori skale očekuju umerene korelacije među faktorima (Maio i Esses, 2001), korelacija među dimenzijama nije uočena ni na uzorku muškaraca ($r = -.05$), niti na uzorku žena ($r = .09$).

Tabela 1
Matrica strukture za izolovane faktore Skale potrebe za emocijama

	Faktor	
	1	2
Teško mi je da se nosim s jakim emocijama te stoga nastojim da ih izbegnem.	.78 (.74)	
Voleo bih kada bih mogao doživljavati manje emocija.	.75 (.74)	
Izbegavanje emotivnih događaja pomaže mi da mirnije spavam.	.74 (.75)	
Emocije su opasne – najčešće me dovedu u situacije koje bih radije izbegao	.73 (.72)	
Ne znam kako da se nosim sa svojim osećanjima, pa ih izbegavam.	.71 (.74)	
Radije ne bih doživeo niti jako negativne niti jako pozitivne emocije.	.67 (.68)	
Ako razmislim o svojoj prošlosti primećujem da se uglavnom bojim da doživim emocije.	.58 (.64)	
Voleo bih da budem kao „Mr. Spock“ koji je potpuno logičan i doživljava malo emocija.	.58 (.57)	
Važno mi je da budem u dodiru sa svojim osećanjima.		.74 (.73)
Smatram da je za mene važno da istražim svoja osećanja.		.71 (.64)
Volim da se bavim svojim osećanjima.		.71 (.69)
Doživljavanje emocija je bitno za preživljavanje.		.62 (.68)
Ja sam jako osećajna osoba.		.61 (.54)
Upuštam se u situacije u kojima očekujem da ću doživeti jake emocije.		.55 (.59)
Emocije pomažu ljudima da se snađu u životu.		.55 (.56)
Važno mi je da znam kako se drugi osećaju.		.53 (.48)

Napomena: Vrednosti u zagradama su iz matrice strukture za poduzorak žena, a vrednosti koje nisu u zagradama su iz matrice strukture za poduzorak muškaraca

Rodne razlike u izraženosti potrebe za emocijama

Rezultati ukazuju na statistički značajne rodne razlike u prilaženju emotivnim sadržajima, ali i u izbegavanju emotivnih sadržaja. Razlike ukazuju na pravilnost da je izbegavanje emotivnih sadržaja tipičnije za muškarce ($M\bar{z} = 1.97$ ($SD\bar{z} = 10.25$) i $Mm = 3.16$ ($SDm = 9.59$), $t = -2.24$, $p < .05$), dok je prilaženje emocijama i uključivanje u emotivne sadržaje izraženije kod žena ($M\bar{z} = 7.61$ ($SD\bar{z} = 7.14$) i $Mm = 3.92$ ($SDm = 7.8$), $t = 8.48$, $p < .01$).

Povezanost potrebe za emocijama sa doživljajem ljubavi i pokazivanjem ljubavi u partnerskoj relaciji

U skladu sa polaznim očekivanjima da će se osobe sa izraženijom potrebom za emocijama više uključivati u emotivne procese u braku, te doživljavati veći intenzitet ljubavi i biti spremniji da pokazuju ljubav, rezultati pokazuju upravo takvu pravilnost. Iako su vrednosti dobijenih korelacija (Tabela 2) niske do umerene, one ukazuju na pravilnost da osobe sa više izraženom potrebom za prilaženjem emocijama i emotivnim sadržajima u braku izveštavaju o većem osećanju ljubavi prema partneru, kao i tendenciji da ljubav pokazuju na više različitih načina koji pripadaju kako ekspresivnim (emocionalna otvorenost, fizičko iskazivanje ljubavi, verbalno iskazivanje ljubavi, orijentacija ka partneru), tako i instrumentalnim (obavljanje poslova u kući, praktična pomoć van kuće). Niže, uglavnom statistički značajne, korelacije u negativnom smeru sa doživljajem ljubavi prema partneru i pokazivanjem ljubavi prema partneru pokazuje i dimenzija izbegavanja emocija.

Žene sa izraženijom potrebom za prilaženjem emocijama pokazuju ljubav više kroz sve merene ekspresivne oblike pokazivanja ljubavi, kao i instrumentalnošću u javnim ulogama. Žene sa izraženijom potrebom za izbegavanjem emocija manje pokazuju ljubav ekspresivnim načinima pokazivanja ljubavi poput verbalne afektivnosti, emocionalne otvorenosti i podrške ili fizičkom afektivnošću. Istovremeno, međutim one pokazuju ljubav više kroz praktičnu pomoć u kući. Potreba za izbegavanjem emocija nije povezana sa pokazivanjem ljubavi žena kroz orijentaciju ka drugome (žrtvovanje).

Muškarci pokazuju tendenciju da više pokazuju ljubav svim merenim načinima ako imaju višu potrebu za prilaženjem, odnosno nižu potrebu za izbegavanjem emocija.

Tabela 2
Korelacije dimenzija potrebe za emocijama sa doživljajem ljubavi i pokazivanjem ljubavi

	muškarci		žene	
	izbegavanje emocija	prilaženje emocijama	izbegavanje emocija	prilaženje emocijama
doživljaj ljubavi	-.193**	.227**	-.127**	.186**
orijentacija ka drugome/ žrtvovanje	-.140**	.185**	.084	.128**
emocionalna otvorenost i podrška	-.250**	.230**	-.189**	.216**
fizička afektivnost	-.192**	.216**	-.151**	.245**
verbalna afektivnost/ darivanje	-.184**	.243**	-.208**	.224**
kućna instrumentalnost	-.096*	.177**	.117*	.081
javna instrumentalnost	-.197**	.173**	.013	.119*

** $p < .01$, * $p < .05$

Povezanost potrebe za emocijama sa percipiranim načinima pokazivanja ljubavi od strane partnera

Rezultati prikazani u Tabeli 3 ukazuju na pravilnost da i muškarci i žene sa izraženijom potrebom za prilaženjem emocijama percipiraju da njihovi partneri pokazuju ljubav na više različitih načina. Međutim, ženina percepcija muževljevog pokazivanja ljubavi kroz obavljanje poslova u kući nije povezana ni sa jednom od dimenzija potrebe za emocijama.

I muškarci i žene sa izraženijom potrebom za izbegavanjem emocija percipiraju da njihovi partneri pokazuju ljubav manje kroz emocionalnu otvorenost i podršku, dodir i drugim oblicima fizičke interakcije, verbalnom afektivnošću, ali i instrumentalnim ponašanjima u javnosti. Orijentacija ka drugome i praktična pomoć u kući kao percipirani načini pokazivanja ljubavi, nisu povezani ni sa izbegavanjem emocija kod muškaraca, niti kod žena.

Tabela 3
Korelacije dimenzija potrebe za emocijama sa doživljajem ljubavi i percipiranim načinima pokazivanja ljubavi od strane partnera

	muškarci		žene	
	izbegavanje emocija	prilaženje emocijama	izbegavanje emocija	prilaženje emocijama
orijentacija ka drugome/ žrtvovanje	-.076	.127**	-.078	.178**
emocionalna otvorenost i podrška	-.207**	.185**	-.180**	.212**
fizička afektivnost	-.205**	.175**	-.175**	.290**
verbalna afektivnost/ darivanje	-.164**	.212**	-.198**	.259**
kućna instrumentalnost	-.027	.111*	-.036	.037
javna instrumentalnost	-.116*	.181**	-.148**	.241**

** $p < .01$, * $p < .05$

Diskusija

U prethodnim istraživanjima, kao i u istraživanjima rađenim sa ciljem provere strukture potrebe za emocijama u različitim zemljama (Appel, 2008; Leone & Chirumbolo, 2008; Leone & Presaghi, 2007; Maio & Esses, 2001) i u skraćenoj formi (Appel, Gnambis, & Maio, in press; Huić, 2012), Skala potrebe za emocijama pokazala je stabilnu strukturu. Unutar konstrukta potrebe za emocijama izdvajaju se dosledno dve dimenzije- dimenzija prilaženja emocijama i dimenzija izbegavanja emocija. Ista struktura dobijena je i u ovom istraživanju. Rezultati vezani za pouzdanost takođe su slični onim iz prethodnih istraživanja. Iako autori u originalnom radu (Maio & Esses, 2001) očekuju umerenu korelaciju među dimenzijama, ona na uzorku ovog istraživanja nije uočena. Za razliku od njihovog istraživanja sprovedenog na uzorku studenata, istraživanje prikazano ovim radom, kao i istraživanja Leone i Chirumbolo (2008) i Huić (2012) u kojima takođe nije bilo korelacije među dimenzijama rađeno je na uzorku odraslih. Moguće je da međusobna povezanost dimenzija zavisi od uzrasne strukture uzorka što bi narednim istraživanjima trebalo proveriti. Kako su Maio i Esses (2001) pretpostavili da bi potreba za emocijama trebalo da bude "pansvetski" konstrukt, ovi podaci su još jedan doprinos njihovoj ideji, budući da ukazuju na stabilnu strukturu konstrukta i u društvu koje se, za razliku od zapadnoevropskih na kojima je skala do sada validirana, više zasniva na kolektivističkim vrednostima, gde su pravila i značaj emotivnih iskustava drugačiji.

Muškarci i žene se u ovom istraživanju razlikuju u potrebi za emocijama i to tako da je kod muškaraca značajno više izražena potreba za izbegavanjem, dok je kod žena izraženija potreba za prilaženjem emocijama. Ovaj podatak u skladu je sa očekivanjima da bi se i razlika u potrebi za emocijama mogla videti između muškaraca i žena, jednako kao i razlike u njihovoj očekivanoj i pokazanoj emocionalnosti (Maio & Esses, 2001). Osim toga, ovaj podatak očekivan je i zbog različitih zahteva koje pred dečake i devojčice predstavljaju socijalizacija i društvena očekivanja (Vander, 1990). Devojčice su više podsticane na izražavanje i razgovor o osećajima nego dečaci (Fivush, Brotman, Buckner, & Goodman, 2000; Maccoby, 1998). Dečaci se čak uče da suspregnu svoje emocije (Weinberg, Tronick, Cohn, & Olson, 1999). Osim toga, devojčice više vremena nego dečaci provode pomažući majkama i u brizi za druge (npr. braću) (Blair, 1992; McHale, Bartko, Crouter, & Perry-Jenkins, 1990; Myers, 2005), što naglašava njihovu usmerenost na osećanja. Sve to dovodi do različitih rodni uloga (Wood & Eagly, 2002). Prema Stainton & Stainton (2001), među tipičnim komponentama muške rodne uloge nalazimo izbegavanje nežnosti i izražavanja osećanja. Istovremeno, ženska rodna uloga uključuje veću emocionalnost odnosno ekspresivnost (Spence, Helmreich, & Stapp, 1975).

Prethodna istraživanja, a i sami autori pozvali su na proveru uloge potrebe za emocijama u različitim socijalnim kontekstima. Istraživanje prikazano ovim radom imalo je za cilj da opiše ulogu potrebe za emocijama u kontekstu braka. Iako Maio i Esses (2001) pretpostavljaju da bi većem zadovoljstvu brakom trebalo da vodi usklađenost partnera u izraženosti potrebe za emocijama, prva istraživanja na pilot uzorcima u Srbiji (Hajder, 2012) i Hrvatskoj (Huić, Kamenov i Jugović, 2010) ne ukazuju na takvu pravilnost, te se kao činilac kvaliteta emotivne razmene i zadovoljstva brakom izdvaja generalno veća izraženost potrebe za prilaženjem emocijama oba partnera a ne slaganje partnera u izraženosti potrebe za emocijama. Kako se radi o početnim istraživanjima, ovakve podatke bi trebalo dodatno proveravati. Pažnja u ovom radu, međutim, bila je usmerena na ulogu potrebe za emocijama u onim aspektima bračne relacije koji su zasićeni emotivnim sadržajima: doživljaj ljubavi, pokazivanje ljubavi partneru, te percipirani načini pokazivanja ljubavi od strane partnera. Ovi aspekti partnerskog odnosa, kao činioци emotivne klime u braku, u ranijim su istraživanjima pokazani kao činioци zadovoljstva brakom (Jelić, Mihić i Mihić, 2012). Generalni doprinosi emotivnih procesa unutar partnerske relacije kvalitetu, funkcionalnosti i zadovoljstvu brakom pokazane su i u prethodnim istraživanjima (Erickson, 1993; Nock, 2001; Sayer & Bianchi, 2000). Iako autori konstrukta pretpostavljaju da one postoje (Maio & Esses, 2001), prethodna istraživanja, za razliku od ovog, nisu uzimala u obzir rodne razlike, kako u izraženosti potrebe za emocijama, tako i u eventualnim relacijama između potrebe za emocijama i ponašanjima u okviru emotivne razmene među partnerima.

Rezultati dobijeni ovim istraživanjem pokazuju da je i u kontekstu bračnih odnosa u Srbiji potreba za emocijama značajan koncept. Uočene su očekivane korelacije

sa procenjenim intenzitetom ljubavi, ali i načinima pokazivanja ljubavi. Osobe koje imaju izraženiju potrebu za prilaženjem emocijama zaista doživljavaju da vole više i spremniji su da ljubav partneru pokažu na više različitih, kako ekspresivnih tako i instrumentalnih načina. I u istraživanju u Hrvatskoj uočene su slične pravilnosti. Tako je prilaženje emocionalno zasićenim sadržajima bilo značajno povezano sa doživljajem ljubavi u partnerskoj vezi, kao i sa načinima na koje partneri pokazuju ljubav, pogotovu kada su u pitanju ekspresivne forme interakcije. Ispitanici sa izraženijom potrebom za prilaženjem emocijama pokazali su se i u tom istraživanju više emotivno dostupnim, otvorenim i spremnim da pokažu ljubav generalno na više različitih načina (Huić, 2012).

Ova pravilnost pokazuje određene rodne specifičnosti. U ponašanju žena se uočava pravilnost da ispitanice koje imaju izraženiju potrebu za prilaženjem emocija otvorenije pristupaju i pokazivanju ljubavi na možda rodno manje uobičajene načine, koji više naginju „kavaljerstvu“ i izražavanju pažnje i ljubavi u javnosti. One koje imaju izraženiju potrebu za izbegavanjem emocija, sa druge strane, u ovom, instrumentalnom segmentu načina pokazivanja ljubavi, biraju rodno tipičnija ponašanja bazirana na praktičnom radu u domaćinstvu, koja su značajno manje zasićena direktnom emotivnom razmenom- kuvanjem omiljenog jela za ručak, obavljanjem posla u kući, pamćenjem važnih datuma i godišnjica i slično. Ovo je u skladu s hipotezama nekih autora (vidi npr. Cancian, 1986) koji naglašavaju da će do većeg zadovoljstva odnosno bolje emocionalne razmene u ljubavnom odnosu doći ukoliko oba partnera ljubav pokazuju na sve načine – i na rodno tipičan i na rodno manje tipičan način.

Osim opisanih rodni razlika u povezanosti potrebe za emocijama sa doživljajem bliskosti i ličnim pokazivanjem ljubavi, ovim istraživanjem bila je obuhvaćena i procena povezanosti potrebe za emocijama sa opažanjem različitih načina na koji partner pokazuje ljubav. Naime, jedan od načina na koji emocionalni konstrukti mogu da budu povezani s ponašanjem u braku jeste taj da oblikuju način na koji vidimo ponašanje svog partnera. Ovde se pokazalo da i muškarci i žene sa izraženijom potrebom za prilaženjem emocijama percipiraju više različitih načina na koje njihovi partneri pokazuju ljubav. Izraženija potreba za izbegavanjem emocija povezana je sa percepcijom niže ekspresivnosti u pokazivanju ljubavi od strane partnera, pa tako i muškarci i žene sa izraženom potrebom za izbegavanjem emocija izveštavaju o tome da su njihovi partneri manje spremni da naklonost pokažu i verbalno i fizičkim kontaktom, kao i kroz emotivnu podršku i praktičnu pomoć van kuće. No, zanimljivo je da ženina procena muževljevog pokazivanja ljubavi kroz „javnu instrumentalnost“ odnosno kroz kavaljerstvo i praktičnu pomoć izvan kuće nije bila povezana niti s njenom potrebom za prilaženjem emocijama niti s njenom potrebom za izbegavanjem. Iako se smatra da su takvi instrumentalni gestovi upravo tipičan „muški“ način pokazivanja ljubavi (Miller, Perlman, & Brehm, 1997), moguće je da ga žene ne vezuju značajno za emocije, odnosno da

ga ne smatraju emocionalnom razmenom u braku na isti način kao npr. verbalno ili fizičko iskazivanje naklonosti prema partneru. Ovo je jedno od mogućih objašnjenja ne nalaženja povezanosti između ženine potrebe za emocijama i njezine procene muževljevog instrumentalnog načina pokazivanja ljubavi, koje bi naravno u budućim istraživanjima trebalo proveriti.

Iako su dosadašnja istraživanja utvrdila dobru valjanost Skale potrebe za emocijama (Huić, 2012; Leone & Chirumbolo, 2008; Maio & Esses, 2001) nalazi koji ukazuju na jasne rodne razlike u izraženosti potrebe za prilaganjem i izbjegavanjem emocija upućuju na potrebu za daljim proverama ovog konstrukta. Pri tome se najvažnijim čini ustanoviti relacije između potrebe za emocijama i rodnih uloga. Naime, jedna od mogućih alternativnih interpretacija rezultata ovog, ali i drugih istraživanja koja su pronašla relacije s emocionalnim ponašanjima i reakcijama, jeste da su dobivene relacije posledica individualnih razlika u ekspresivnosti. Kako bi se ova moguća interpretacija mogla odbaciti u budućim istraživanjima bi potrebu za emocijama trebalo dovesti u vezu s ekspresivnošću i instrumentalnošću (Spence, Helmreich, & Stapp, 1975) odnosno s maskulinošću, femininošću i androginošću (Bem, 1981).

Rezultati ovog istraživanja opravdavaju poziv za istraživanjem uloge potrebe za emocijama u braku i poziv na dalja istraživanja relacija potrebe za emocijama sa zadovoljstvom i funkcionalnošću partnerskih veza. Pri tome treba uzeti u obzir i postojanje rodnih razlika u tim relacijama s obzirom da rodno diferencirani obrasci koji su u istraživanju ustanovljeni govore o složenoj povezanosti između potrebe za emocijama i ponašanja usmerenog na pokazivanje ljubavi u braku. Na temelju ovih nalaza, ali i drugih istraživanja emocionalne klime u braku (vidi npr. Huston & Vangelisti, 1991) mogla bi se očekivati i složena, rodno specifična, povezanost potrebe za emocijama i zadovoljstva bračnim odnosom koji ima dijadnu, cirkularnu prirodu.

Reference

- Appel, M., Gnambs, T., & Maio, G. (in press). A short measure for the need for affect. *Journal of Personality Assessment*.
- Appel, M., & Richter, T. (2010). Transportation and need for affect in narrative persuasion: A mediated moderation model. *Media Psychology, 13*(2), 101-135.
- Appel, M. (2008). Manche mögen's heiß. Ergebnisse der deutschsprachigen Version eines Instruments zur Erfassung des Emotionsmotivs (need for emotion/need for affect) [Some like it hot. Results of the German language version of an instrument aimed at the assessment of the need for affect/need for emotion.] *Diagnostica, 54*, 2-15.

- Bartsch, A., Appel, M., & Storch, D. (2010). Predicting emotions and meta-emotions at the movies: The role of the need for affect in audiences' experience of horror and drama. *Communication Research*, 37, 167-190.
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88, 354-364.
- Blair, S. L. (1992). The sex-typing of children's household labor: Parental influence on daughters' and sons' housework. *Youth and Society*, 24, 178-203.
- Bradford, W. W., & Nock, S. (2006). What's love got to do with it? Equality, equity, commitment, and women's marital quality. *Social Forces*, 84(3), 1321-1345.
- Braiker, H. B., & Kelley, H. H. (1979). Conflict in the development of close relationships. In R. L. Burgess & T. L. Huston (Eds.), *Social exchange in developing relationships* (pp. 135-168). New York: Academic Press.
- Cancian, F. (1986). The feminization of love. *Signs*, 11, 692-709.
- Erickson, R. J. (1993). Reconceptualizing family work: The effect of emotion work on perceptions of marital quality. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 888-900.
- Fivush, R., Brotman, M. A., Buckner, J. P., & Goodman, S. H. (2000). Gender differences in parent-child emotion narratives. *Sex Roles*, 42, 233-253.
- Haddock, G., Maio, G. R., Arnold, K., & Huskinson, T. (2008). Should persuasion be affective or cognitive? The moderating effects of need for affect and need for cognition. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34, 769-778.
- Hajder B. (2012). *Bliskost i zadovoljstvo bračnom relacijom: značaj potrebe za doživljavanjem emocija*. Neobjavljen diplomski rad. Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu.
- Huić, A. (2012). Potreba za emocijama – doprins valjanosti i efikasnijem mjerenju. *Psihologijske teme*, 21(2), 337-358.
- Huić, A., Kamenov, Ž., Jugović, I., & Huston, T. (2010). Need for affect in romantic relationships. *Review of Psychology*, 17(2), 168.
- Huić, A., Kamenov, Ž., & Jugović, I. (2010) *Skala pokazivanja ljubavi*. Neobjavljeni rukopis.
- Huskinson, T. L. H., & Haddock, G. (2004). Individual differences in attitude structure: Variance in the chronic reliance on affective and cognitive information. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40, 82-90.

- Huston, T. L., & Vangelisti, A. L. (1991). Socioemotional behavior and satisfaction in marital relationships: A longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*, 721-733.
- Jelić, M., Mihić, I., & Mihić, V. (2012, July). *Can't you see I love you? Recognizing displays of love and the implications for marital satisfaction*. Paper presented at the International Association for Relationship Research Conference, Chicago, USA.
- Leone, L., & Presaghi, F. (2007). Validity of the need for affect scales: Factorial structure, invariance and validity in the Italian context. *Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology, 14*, 1-18.
- Leone, L., & Chirumbolo, A. (2008) Conservatism as motivated avoidance of affect: Need for affect scales predict conservatism measures. *Journal of Research in Personality, 42*, 755-762.
- Maccoby, E. E. (1998). *The two sexes: growing up apart, coming together*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Maio, G. R., Esses, V. M., Arnold, K. H., & Olson, J. M. (2004). The function-structure model of attitudes: Incorporating the need for affect. In G. Haddock & G. R. Maio (Eds.), *Contemporary perspectives on the psychology of attitudes* (pp. 9-33). London, UK: Psychology Press.
- Maio, G. R., & Esses, V. M. (2001). The need for affect: Individual differences in the motivation to approach and avoid emotions. *Journal of Personality, 69*, 583-615.
- McHale, S. M., Bartko, W. T, Crouter, A. C., & Perry-Jenkins, M. (1990). Children's housework and psychosocial functioning: The mediating effects of parents' sex-role behaviors and attitudes. *Child Development, 61*, 1413-1426.
- Miller, R. S., Perlman, D., & Brehm, S. S. (2007). *Intimate relationships*. New York: McGraw Hill.
- Myers, D. (2005) *Social Psychology (8th edition)*. New York: McGraw Hill.
- Nock, S. L. (2001) The Marriages of equally dependent spouses. *Journal of Family Issues, 22*, 755-775.
- Sayer, L. C., & Bianchi, S. M. (2010). Women's economic independence and the probability of divorce. *Journal of Family Issues, 21*, 906-943.
- Spence, J. T, Helmreich, R. L., & Stapp, J. (1975). The Personal attributes questionnaire: A measure of sex role stereotypes and masculinity-femininity. *JSAS: Catalog of Selected Documents in Psychology, 4*, 43-44.

- Stainton, R. W., & Stainton, R. R. (2001). *The psychology of gender and sexuality*. Buckingham: Open University Press.
- Traffimow, D., Sheeran P., Lombardo B., Finlay K., Brown J., & Armitage C. (2004). Affective and cognitive control of persons and behaviors. *British Journal of Social Psychology*, *43*, 207-224.
- Vander, Z. J. W. (1990). *The social experience. An introduction to sociology*, 2nd ed. NY: McGraw Hill.
- Weinberg, M. K., Tronick, E. Z., Cohn, J. E., & Olson, K. L. (1999). Gender differences in emotional expressivity and self-regulation during early infancy. *Developmental Psychology*, *35*, 175-188.
- Wood W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: Implications for the origins of sex difference. *Psychological Bulletin*, *128*, 699-727.

Ivana Mihic

Department of
Psychology,
Faculty of Philosophy,
University of Novi Sad

Aleksandra Huic

Department of
Psychology,
Faculty of Philosophy,
University of Zagreb,
Croatia

THE ROLE OF NEED FOR AFFECT IN THE WAYS MEN AND WOMEN SHOW LOVE TO EACH OTHER

Need for affect is a general motivational tendency to approach or avoid emotional situations. This study was among the first to investigate its role in social relations, namely marriage. Our goal was to test whether need for affect dimensions play a significant role in how close spouses feel to each other, their ways of showing love to each other and the perception of the ways their partner shows love to them. Furthermore, we were interested in gender differences in the structure of need for affect and whether the aforementioned relations show different patterns for women and men. 456 Serbian married couples participated in the study. We administered the short form of Need for Affect Scale (Huic, 2012), The Love Scale (Braiker & Kelley, 1979) and the Ways of showing love scale (Huic, Kamenov, & Jugovic, 2010). The Serbian translation proved to be highly reliable and valid. Results confirm the two-factor structure for both men and women. Need for affect approach dimension is positively related to feelings of closeness in marriage, and to more ways of showing love to one's spouse, while the avoidance dimension shows an inverted pattern. Having a higher need to approach emotions also leads one to perceive his/her partner to show more love to them. Overall, results indicate that the need for affect plays a significant role in marital relations, and pose important questions for further studies. At the same time, some specific gendered results indicate that it is necessary to take the role of gender into account when investigating need for affect in the future.

Keywords: need for affect, emotions, approach, avoidance, marital relations, gender differences